

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3281/2022. (VI. 10.) AB HATÁROZATA

bírói döntés megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Győri Törvényszék mint másodfokú bíróság Bpkf.597/2019/3. számú végzése és a Győri Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja Bv.520/2019/8. számú végzése alaptörvény-ellenes, ezért azokat megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. A személyesen eljáró indítványozó alkotmányjogi panaszt terjesztett elő az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján, melyben a Győri Törvényszék mint másodfokú bíróság Bpkf.597/2019/3. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte, a Győri Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja Bv.520/2019/8. számú végzésére is kiterjedő hatállyal.
- [2] 1.1. Az alkotmányjogi panasz alapját képező egyedi ügyben megállapított tényállás szerint az indítványozó 2010. április 8. napjától kezdődően volt előzetes letartóztatásban, jogerős szabadságvesztés büntetésének letöltését pedig 2012. október 17. napján kezdte meg. Az indítványozó 2017. április 26. napján panaszt terjesztett elő a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokához az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt, majd 2017. május 25. napján benyújtott beadványában a fogvatartási körülmények miatti kártalanítás megállapítása iránti kérelmet terjesztett elő.
- [3] A Győri Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja 2019. november 4. napján kelt, Bv.520/2019/8. számú végzésével az indítványozó részére 2016. november 21. napjától 2017. április 26. napjáig fogvatartásban töltött időtartamból 55 napra kártalanítást állapított meg. A végzés szerint 2016. október 10. napja és 2016. november 20. napja között harminc napot meghaladó időtartamban a jogszabályban előírt mozgáster az indítványozó számára biztosított volt, az indítványozó pedig a kártalanítási kérelmét 2016. október 9. napjához képest 6 hónapon túl (2017. május 25. napján) terjesztette elő, ezért kizárólag a 2016. november 21. napjától kezdődő időszakban vizsgálhatóak az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények, a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) végzés meghozatalakor hatályos 10/A. § (4) bekezdésének megfelelően.
- [4] 1.2. Az indítványozó fellebbezése folytán másodfokon eljáró Győri Törvényszék 2020. február 17. napján kelt Bpkf.597/2019/3. számú végzésével az elsőfokú végzést akként változtatta meg, hogy az indítványozó számára 2016. február 19. és 2017. április 26. napja között fogvatartásban töltött időtartamból 86 napra állapított meg kártalanítást. A másodfokú bíróság érvelése szerint a Bv. tv. 436. § (10) bekezdés a) pontja lehetővé teszi a kártalanítási eljárás megindítását a 2016-ban megszűnt jogsérelmek esetében is, 2017. január 1. napjához képest 6 hónapos jogvesztő határidővel. A másodfokú bíróság szerint azáltal, hogy az indítványozó a kártalanítási kérelmét 2017. május 25. napján (a 6 hónapos jogvesztő határidőn belül) előterjesztette, a 2016. október 10. napját megelőző időszak vonatkozásában is jogosult kártalanításra. Azáltal azonban, hogy az indítványozó elhelyezése 2015. október 6. napja és 2016. február 18. napja között nem volt jogsértő, ezen időszak pedig a Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdése szerinti 30 napos időtartamot meghaladta, ezért az indítványozó csak 2016. február 19. napjától kezdődő időszakra jogosult kártalanításra.
- [5] 1.3. A Győri Törvényszék mint másodfokú bíróság Bpkf.597/2019/3. számú végzésével szemben az indítványozó (személyesen eljárva) felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, melyet a Kúria 2020. június 25. napján meghozott Bfv.III.684/2020/2. számú végzésével mint törvényben kizártat elutasított.

- [6] 2. Az indítványozó ezt követően terjesztette elő az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszát, melyben a Győri Törvényszék mint másodfokú bíróság Bpkf.597/2019/3. számú végzése és a Győri Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja Bv.520/2019/8. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését indítványozta. Az indítványozó az Alkotmánybíróság főtítkárnak felhívására kiegészített alkotmányjogi panaszában, figyelemmel az Alkotmánybíróság számos korábbi, hasonló tárgyú ügyben született határozatára, kizárólag arra hivatkozott, hogy a támadott végzések ellentétesek az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, tekintettel arra, hogy sértik a visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmát. Ennek indoka, hogy az indítványozó érvelése szerint az eljáró bíróságok olyan körülmény elmulasztását értékelték az indítványozó terhére, melyet a jogalkotó a Bv. tv. rendelkezéseinek módosításával csak 2017. január 1. napjától kezdődően írt elő.

II.

- [7] Az Alaptörvény indítvánnyal érintett rendelkezése:

„B) cikk (1) Magyarország független, demokratikus jogállam.”

III.

- [8] Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint elsőként az alkotmányjogi panasz befogadhatósága törvényi feltételeinek fennállását vizsgálta meg.
- [9] 1. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt [figyelemmel a panasz benyújtásának egyedi körülményeire, a főtítkári tájékoztatásban foglaltakra, valamint az indítványozónak az előadó alkotmánybíró Abtv. 58. § (1) bekezdése szerinti hiánypótlási felhívására adott válaszára] tartalma szerint (a Győri Törvényszék mint másodfokú bíróság Bpkf.597/2019/3. számú végzése és a Győri Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja Bv.520/2019/8. számú végzése ellen irányuló alkotmányjogi panaszként) bírálta el, és a Győri Törvényszék mint másodfokú bíróság Bpkf.597/2019/3. számú végzéséhez képest érdemben elbírállhatónak tekintette.
- [10] 2. Az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, így az indítvány e tekintetben is megfelel a törvényi feltételeknek. Az indítványozó jogosultnak és érintettnek tekinthető, mivel saját egyedi ügyével összefüggésben terjesztette elő az Abtv. 27. §-ára alapított alkotmányjogi panaszát. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése az indítványban állított sérelemmel (a visszaható hatályú jogalkalmazással) összefüggésben az alkotmányjogi panaszok elbírálása szempontjából Alaptörvényben biztosított jogot tartalmaz. Az alkotmányjogi panasz a határozott kérelem Abtv. 52. § (1b) bekezdése szerinti követelményét teljesíti.
- [11] 3. Az Abtv. 29. §-a értelmében az alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételye vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdés felvetése esetén fogadható be. E befogadhatósági feltételek vagylagos jellegűek, így azok fennállását az Alkotmánybíróság külön-külön vizsgálja [3/2013. (II. 14.) AB határozat, Indokolás [30]]. Figyelemmel az Alkotmánybíróság hasonló tárgyú, a fogvatartottak kártalanításával kapcsolatos gyakorlatára, az alkotmányjogi panasz felveti a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét. Az Alkotmánybíróság ezért az alkotmányjogi panaszt a XXVIII. cikk (1) bekezdésével összefüggésben az Ügyrend 31. § (6) bekezdését alkalmazva, külön befogadási eljárás mellőzésével, érdemben bírálta el.

IV.

- [12] Az alkotmányjogi panasz megalapozott.

- [13] 1. Az Alkotmánybíróság korábban már számos hasonló ügyben eljárva megállapította, hogy az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt igénybe vehető kártalanítás lehetőségét a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény és ehhez kapcsolódóan más törvények módosításáról szóló 2016. évi CX. törvény teremtette meg, a Bv. tv. szabályainak

kiegészítésével. A rendelkezések 2017. január 1. napján léptek hatályba, ezt követően lehet tehát kártalanítási igényt előterjeszteni {lásd: 3154/2019. (VII. 3.) AB határozat (a továbbiakban: Abh.), Indokolás [27]–[28]}. A Bv. tv. 10/A. §-a ugyan 2021. január 1. napján hatályát veszítette, ám az alkotmányjogi panaszra okot adó ügyben még kétségtelenül alkalmazandó volt. A Bv. tv. támadott végzések meghozatalakor hatályos rendelkezései szerint a kártalanítás iránti igény attól a naptól számított hat hónapon belül érvényesíthető, amelyen az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények megszűntek, a határidő elmulasztása jogvesztő. Nem tekinthető az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmény megszűnésének, ha e körülmény fennállása rövid időtartamra, de legfeljebb harminc napra megszakad azért, mert az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott elhelyezése során a jogszabályban előírt élettér biztosítva volt [Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdése]. Ebből az is következik, hogy a kártalanítási igény megállapítása szempontjából az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmény megszűnésének minősül, ha az több, mint harminc nap időtartamra azért szakad meg, mert az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott elhelyezése során a jogszabályban előírt élettér biztosításra került. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor ezzel összefüggésben kiemelte, hogy a rendelkezés nem azt jelenti, hogy a kártalanítási igényt a megelőző időszakra ne érvényesíthetné az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott. Az értelmező rendelkezés csupán annyit mond, hogy amennyiben a fogvatartás során harminc napot meghaladó időszakra olyan körülmények között volt az érintett elhelyezve, hogy a jogszabályban előírt élettér biztosítása következtében nem sérültek az alapvető jogai, akkor az azt megelőző időszakra vonatkozó kártalanítási igény érvényesítésére biztosított hat hónapos jogvesztő határidő ettől az időponttól veszi kezdetét, a további fogvatartás időtartamától és az elhelyezési körülmények további alakulásától függetlenül {Abh., Indokolás [33]; legutóbb: 3113/2022. (III. 23.) AB határozat, Indokolás [53]}.

- [14] 2. Az indítványozó alkotmányjogi panasz szerint a támadott végzések sértik az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerinti visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmát, hiszen a bíróságok az indítványozó kártalanítási igényének elbírálása során olyan feltételt követeltek meg az indítványozó jogainak érvényesítéséhez, mely abban az időszakban (2017. január 1. napját megelőzően) még nem is létezett, azt csak a Bv. tv. 2017. január 1. napján hatályba lépett rendelkezése teremtette meg.
- [15] 3. Az Alkotmánybíróság irányadó gyakorlata szerint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésére visszavezethető visszaható hatályú, *ad malam partem* jogalkotás és jogalkalmazás tilalma arra a (jogalkotási törvényben is kifejezetten megfogalmazott) tilalomra vezethető vissza, mely szerint a jogszabály a kihirdetését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé {30/2014. (IX. 30.) AB határozat, Indokolás [106]; 3051/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [15]}. A visszaható hatályú jogalkalmazás esete akkor állapítható meg, ha a jogviszony vagy a jogvita létrejöttékor még nem létező – vagy nem hatályos – előírás alapján kerül egy egyedi ügy elbírálásra {3051/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [16]; 3314/2017. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [32]}.
- [16] 4. Az Alkotmánybíróság az Abh.-ban már megállapította, hogy a Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdés utolsó mondata nyilvánvalóan az új kártalanítási jogintézmény hatálybalépését (azaz 2017. január 1. napját) követően előforduló megszakadási körülmények tekintetében alkalmazandó. Ez a jogszabály szövegéből is egyértelműen következik, hiszen az értelmező rendelkezés alkalmazási körét egyértelműen a 10/A. § (4) bekezdés – a rendelkezés szóhasználata szerint: „E bekezdés” – vonatkozásában állapítja meg. Magától értetődő, hogy egy, korábban még nem is létező jogintézmény vonatkozásában előírt kötelezettség (igényérvényesítési határidő) betartása fogalmilag kizárt a jogintézmény hatálybalépését megelőzően {legutóbb hasonlóan: 3113/2022. (III. 23.) AB határozat, Indokolás [57]}.
- [17] Amennyiben az eljáró bíróság a vizsgált időszakban még nem létező jogszabályi kötelezettség megkövetelésével, azaz az elbírált időszakban még nem hatályos jogszabály alkalmazásával dönt a kérelmező számára hátrányosan a kártalanítási igényről, abban az esetben ezzel a jogértelmezéssel megsérti az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmát (Abh., Indokolás [37]–[39]).
- [18] 5. A Győri Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja Bv.520/2019/8. számú, 2019. november 4. napján kelt végzése kifejezetten azt rögzítette, hogy az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények érdemi értékelésére a Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdése alapján csak 2016. november 21. napjától kezdődően kerülhet sor, mivel azt megelőzően harminc napot meghaladóan a jogszabályban előírt mozgástér az indítványozó számára biztosítva

volt (lásd a végzés 4. oldalát). A Győri Törvényszék mint másodfokú bíróság Bpkf.597/2019/3. számú végzése lényegében ugyanezen jogértelmezést követve, azonban a Bv. tv. 436. § (10) bekezdés a) pontja és (11) bekezdése figyelembevételével jutott arra a következtetésre, hogy az indítványozó esetében a figyelembe vehető időszak 2016. február 19. napján kezdődik, ugyanis azt megelőzően harminc napot meghaladóan (2015. október 6. napja és 2016. február 18. napja között) a jogszabályban előírt mozgástér az indítványozó számára biztosítva volt (lásd a végzés 5. oldalát). Ennek megfelelően megállapítható, hogy a bíróságok mindkét esetben a Bv. tv. 10/A. § (4) bekezdését alkalmazták a 2017. január 1. napját megelőző időszakok vonatkozásában is, annak ellenére, hogy – miként azt az Alkotmánybíróság korábban már megállapította – a szóban forgó értelmező rendelkezés nyilvánvalóan az új kártalanítási jogintézmény hatálybalépését, azaz 2017. január 1. napját követően előforduló megszakadási körülmények tekintetében alkalmazandó (Abh., Indokolás [37]). Különösen nyilvánvalóvá teszi a támadott végzések alaptörvény-ellenességét az a tény, hogy az Alkotmánybíróság már a Bv.520/2019/8. számú, elsőfokú végzés meghozatalát megelőzően elfogadta az Abh.-t, egyértelművé téve, hogy a jelen esetben is támadott végzésekben megjelenő bírósági gyakorlat nem egyeztethető össze az Alaptörvénnyel.

- [19] 6. A fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a Győri Törvényszék Büntetés-végrehajtási Csoportja Bv.520/2019/8. számú végzése és a Győri Törvényszék mint másodfokú bíróság Bpkf.597/2019/3. számú végzése alaptörvény-ellenesek, ezért azokat az Alkotmánybíróság a rendelkező részben foglaltak szerint megsemmisítette.
- [20] Az Alkotmánybíróság jelen ügyben is hangsúlyozza ugyanakkor, hogy a támadott végzések megsemmisítése nem eredményezi automatikusan azt, hogy az ismételt eljárás során minden sérelmesnek vélt körülmények között eltöltött fogvatartási napra vonatkozóan helyt kell adni az indítványozó kártalanítási kérelmének. Az Alkotmánybíróság jelen határozatából csupán az következik, hogy a visszaható hatályú jogalkalmazás tilalmának betartásával szükséges az indítványozó által sérelmesnek vélt fogvatartási időszak esetében a fogvatartási körülmények vizsgálata {legutóbb hasonlóan: 3113/2022. (III. 23.) AB határozat, Indokolás [64]}.

Budapest, 2022. május 24.

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1659/2020.

